

ROPA, ZEMNÝ PLYN – GEOPOLITICKÉ ASPEKTY

EÚ – jeden z najväčších svetových dovozcov ropy, zemného plynu a uhlia;
– energetická závislosť na dovoze v krajinách EÚ stále rastie, jedným z hl. aspektov je vybudovanie spoločnej vonkajšej energetickej politiky a koordinácia vzťahov s vonkajšími dodávateľmi ako OPEC, či Rusko;

Závislosť EÚ:

- zásoby ropy a zemného plynu sú rozdelené geograficky nerovnomerne, najväčšie zásoby sa nachádzajú v politicky i ekonomicky nestabilných regiónoch, zásoby ropy a plynu v Severnom mori ubúdajú, predpokladá sa, že energetická závislosť narastie na 70%.
- **ropa**: 45% dovozu ropy pochádza z Blízkeho východu, do roku 2030 bude musieť byť dovozom pokrývaných 90% spotreby ropy;
- **zemný plyn**: 40% dovozu pochádza z Ruska (30% z Alžírsku, 25% z Nórska), do roku 2030 bude z Ruska pravdepodobne pochádzať až 60% dovážaného plynu, celková závislosť dosiahne 80%;
- **uhlie**: v roku 2030 bude dovážaných 66% spotrebovávaného uhlia;

Energetický dialóg EÚ – Rusko:

- Moskva kontroluje tretinu svetových zásob zemného plynu, EÚ závislá na Rusku;
- dialóg sa týka aj spolupráce v otázke klimatických zmien v rámci Kjótskeho protokolu, jadrovej bezpečnosti a odstávky zastaralých jadrových elektrární, prepravy a prepravných trás zemného plynu z Ruska, spolupráca s ruským plynárenským koncernom Gazprom, ktorý ovláda asi 70% produkcie ruského plynu a má prakticky monopol na jeho export;
- EÚ preferuje dostavbu **plynovodu Nabucco, ktorý by privádzal plyn zo Strednej Ázie a obchádzal pritom územie Ruska**;
- **projekt Severnej vetvy plynovodu** (spojí Rusko s Nemeckom cez dno Baltského mora, obíde tak územie Poľska);
- **projekt Južnej vetvy plynovodu** (cez Čierne more);

Energetický dialóg EÚ – OPEC:

- EÚ v súčasnosti dováža z krajín OPEC (Organizácia krajín vyvážajúcich ropu) asi 40% ropy (hovorí sa však často o veľmi rýchlym vyčerpaní zásob v krajinách OPEC);
- **Kaspický región – ropovod Baku Tbilisi – Ceyhan (BTC) a plynovod Nabucco** → **ropovod** bol otvorený 25.5.2005, spája azerbajdžanské hl. mesto s východným pobrežím Stredozemného mora, odkiaľ je ropa ďalej transportovaná tankermi do EÚ. Hlavným cieľom ropovodu bolo zníženie energetickej závislosti EÚ od nestabilného Blízkeho východu a vybudovať alternatívnu trasu, ktorú by nekontrolovalo Rusko. Ropovod má potenciál priniesť niektorým chudobným krajinám regiónu veľké zisky (Azerbajdžan, Gruzínsko, Kazachstan a do menšej miery aj Turecko). Projektom najviac stratilo Rusko – stratilo dopravné poplatky, lebo bolo obídené a bola vytvorená nová prepravná trasa z kaspického regiónu, ktorú nemôže priamo kontrolovať.
- **Nabucco** – pre Úniu strategicky dôležitý energetický projekt, pomalá stavba, má mať dĺžku 3400 km a cez Turecko, Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko a Rakúsko má do EÚ privádzať 31 miliárd kubických metrov plynu ročne. Obchádza tiež územie Ruska, predpokladané dokončenie v roku 2013.
- **Blízky východ a krajiny Perzského zálivu** → dohody so 6 krajinami regiónu Perzského zálivu združenými v Rade spolupráce Zálivu (GCC) – krajiny GCC kontrolujú 45% svetových zásob ropy. Všetky krajiny GCC (okrem Bahrajnu a Ománu) sú súčasne aj členmi OPEC.

Južné Stredomorie (+ Turecko, Blízky východ a Severná Afrika) a EÚ:

- európsko – stredomorské partnerstvo bolo vytvorené v roku 1995 a spája EÚ a 10 krajín južného Stredomoria (Alžírsko, Egypt, Maroko, Tunisko, + Izrael, Jordánsko, Libanon, Palestínska samospráva, Sýria a Turecko), Líbia má od 1999 status pozorovateľa. Primárna

snaha EÚ je udržanie prístupu k alžírskym zásobám zemného plynu. Je tu návrh aj stavby plynovodu, ktorý by do EÚ cez Alžírsko prinášal nigérijskú surovinu, stavať sa má od 2015;

Energetické spoločenstvo JV Európy a EÚ:

- zmluva ECSEE (Rakúsko, Grécko, Maďarsko, Taliansko, Slovinsko, Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Macedónsko, Rumunsko, Srbsko, Čierna hora, Turecko a Kosovo – ide o tvorbu integrovaného trhu medzi krajinami;

Energetické spoločenstvo regiónu Baltického mora (BASREC) a EÚ:

- spolupráca v rámci BASREC je od roku 1999 medzi Dánsko, Estónsko, Fínskom, Nemeckom, Islandom, Litvou, Lotyšskom, Nórskom, Poľskom, Ruskom a Švédskom a Európskou komisiou. Spolupráca aj pri využívaní obnoviteľných zdrojov, ako je bioenergia.
- **projekt Severnej vetvy plynovodu** (St. Peterburg -Rusko po Greifswald – Nemecko, po dne Baltického mora);

Arktická energetická agenda a EÚ:

- verí sa, že Arktický región je jednou z najdôležitejších zostávajúcich ropných provincií, **Barentsovo more** predstavuje možnosť stať sa novou európskou ropnou provinciou – hrozba: zraniteľnosť morského ekosystému. Zápas o rozdelenie potenciálnych ložísk už prebieha, podľa medzinárodného morského práva môže krajina vyhlásiť kontrolu nad tou časťou morského dna, ktorá je súčasťou „jej“ pevninskej dosky (Nórsko, Dánsko, Kanada, USA, Rusko).

Energetický dialóg EÚ – Nórsko:

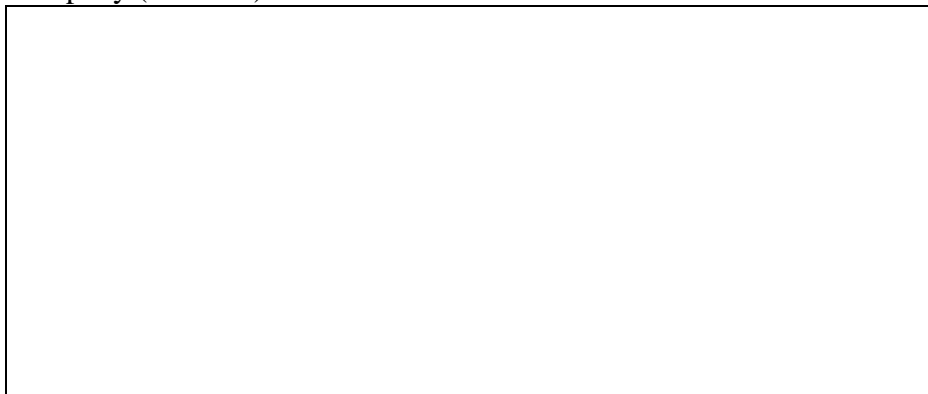
- Nórsko je svetový tretí najväčší vývozca zemného plynu a dôležitý dodávateľ ropy a zemného plynu do EÚ (Severné more, Arktický región s pohľadom Nórska);

Afrika – Guinejský záliv a EÚ:

- Angola, Nigéria sa postupne dostali do prvej ligy globálnych dodávateľov ropy, ostatné krajiny západoafrického Guinejského zálivu sa ich pokúšajú napodobniť. Vzťahy s EÚ sa sústreďujú na rozvoj spolupráce s Hospodárskym spoločenstvom štátov západnej Afriky (ECOWAS) – mier, bezpečnosť, ekonomická a obchodná integrácia.

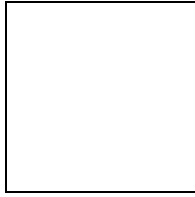
ROPOVOD BTC (1768 km):

- Azerbajdžan – Gruzínsko – Turecko; BTC = Baku – Tbilisi – Ceyhan;
- patrí k najdlhším a zároveň aj k najzraniteľnejším diaľkovým potrubiam na svete;
- pretína Kaukaz, spája ropné ložiská v oblasti Kaspického mora (Apšeronský polostrov) so stredomorským pobrežím Turecka, prechádza oblasťami ohrozovanými zemetraseniami a občianskymi konfliktmi;
- západné krajiny ho používajú ako tromf v boji o vzácne suroviny;
- po ruskej Družbe je druhým najdlhším ropovodom na svete;
- prevádzkovatelia: britský ropný koncern BP a azerbajdžanská spoločnosť State Oil Company (SOCAR)

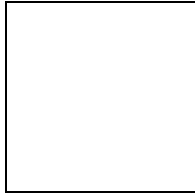

ROPOVOD DRUŽBA (500km):

- Rusko (Samara) – Bielorusko - Poľsko - Ukrajina – Maďarsko - Slovensko – Česká republika- Nemecko, pripája sa naň aj **ropovod Adria** z ostrova Krk na Jadrane;
- prevádzkovatelia: Transneft' (Rusko), Gomeľ Transneft' (Bielorusko);

PLYNOVOD SEVERNÁ VETVA:

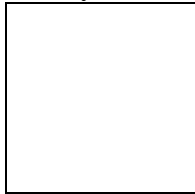
- Rusko - Nemecko;
- hl. prevádzkovatelia Gazprom (RUSKO), BASF a E.ON (Nemecko);
- vo výstavbe;

PLYNOVOD POSEIDON:

- Turecko – Taliansko – Grécko;
- napája sa na BTE (Juhokaukazský plynovod);
- plánovaní prevádzkovatelia: Edison (Taliansko), Depa (Grécko);
- vo výstavbe;

PLYNOVOD NABUCCO:

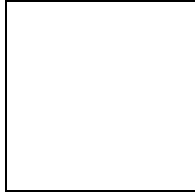
- z Turecka do Rakúska;
- napája sa na BTE (Juhokaukazský plynovod);
- prevádzkovateľ: európske konzorcium;
- vo výstavbe;

BTE (Juhokaukazský plynovod):

- funguje od roku 2006;
- prevádzkovateľ: konzorcium pod vedením britského ropného koncernu BP;

PLYNOVOD JUŽNÁ VETVA:

- chystaná reakcia Moskvy na plynovod Nabucco;
- z Ruska cez Čierne more do Európy;
- prevádzkovatelia: Gazprom (Rusko), ENI (Taliansko);
- vo výstavbe;

PLYNOVOD MODRÁ VETVA:

- začína v Rusku a končí sa v Ankare (Turecko), hovorí sa o jeho predĺžení do západnej Európy;

- prevádzkovatelia: Gazprom(Rusko), ENI (Taliansko), BOTAS (Turecko);

- využíva sa na prepravu tanker;

- otvorený v roku 2003;

- mocenský boj o **energetické zásoby v strednej Ázii** – „*New Great Game*“ (Nová veľká hra), ide o ropu a zemný plyn z Azerbajdžanu, Kazachstanu, Uzbekistanu a Turkménska.

→ **odberatelia: USA** (najväčší spotrebiteľ ropy a zemného plynu na svete, takmer dve tretiny ropy sa dovážajú, veľká časť z Blízkeho východu, USA sa chcú vďaka prístupu k energetickým zásobám v oblasti Kaspického mora stať nezávislejší od arabských štátov), **EÚ** (druhý najväčší spotrebiteľ zemného plynu na svete, so stúpajúcou tendenciou, najviac z Ruska, preto stavba plynovodov mimo územia Ruska), **Rusko** (chce si v oblasti zabezpečiť vplyv, zarába na poplatkoch za používanie svojich potrubí a na ďalšom predaji plynu a ropy z Kaspického mora, Rusko musí zemný plyn dokupovať, aby dodržalo svoje dodávateľské záväzky), **Čína** (druhý najväčší spotrebiteľ ropy na svete, aj spotreba plynu rastie, v oblasti Kaspického mora sa preto čoraz väčšmi stáva priamym konkurentom USA a Európy, ropovod Kazachstan – Čína, ktorý funguje od 2006);

→ **producenti: Kazachstan** (v rebríčku krajín s najväčšími zásobami ropy na svete – 10. miesto, väčšinu zásob vyťažia západné koncerny, chce sa presadiť na trhu v Číne),

Azerbajdžan (necelé 1 percento svetových zásob ropy, je významným uzlom hospodárskych stykov medzi Európou a Áziou), **Turkménsko** (jedna z krajín s najväčšími zásobami zemného plynu na svete, predáva najmä Gazpromu, o zásoby sa zaujíma aj EÚ), **Uzbekistan** (nemá prístup ku Kaspickému moru, ale zahŕňa sa do kaspickej oblasti, je v nej asi 1 percento svetových zásob zemného plynu, ťažba doteraz pokrýva najmä vlastné potreby, sú tu pravdepodobne aj väčšie náleziská ropy, štát uzatvoril zmluvu o ťažbe s Ruskom, Čínou, Malajziou, a Južnou Kóreou);

→ **tranzitná krajina: Turecko** (nemá takmer žiadne náleziská ropy, a zemného plynu, vykazuje aj malú spotrebu týchto surovín, stáva sa však dôležitým sprostredkovateľom medzi Východom a Západom);

- spotreba a ťažba ropy dramaticky stúpli;

- objavy ropných zásob: Saudská Arábia, Irak, Kanada, Austrália;

- zo známych zásob ropy má najviac: Saudská Arábia, Kanada, Irán, Irak, Kuvajt, Spojené arabské emiráty, Venezuela, Rusko (má aj najväčšie zásoby zemného plynu), Líbya, Nigéria;

- najväčším svetovým producentom a exportérom ropy je momentálne Rusko, Saudská Arábia, USA, spotreba však rastie aj v Číne, Indii;